

Пасинок В.
ХДАДМ

РИТУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ГАНИ

Хто б міг подумати, що труна стане витвором мистецтва у сучасному світі. Мода на неординарне виконання трун зародилося в Гані, в 1950-х, завдяки курйозу. У середині минулого століття тодішній ганський правитель, бажаючи зробити свої публічні виступи більш ефектними, замовив собі паланкін у формі орла. За іронією долі, доставка незвичайного ложа припала на день його смерті. І щоб не пропадати добру, родичі, недовго думаючи, прибили до паланкіну кришку та так і поховали в ньому покійного. Місцеве населення оцінило сміливе новаторство, і незабаром фігурні труни на замовлення стали традицією у ганців: спочатку у найзаможніших, а потім і у простих ремісників.

Мистецтво увібрало в себе майже усі сфери нашого життя. Існують деякі речі, котрі сучасне мистецтво не чіпає, а ось мешканці Гани з передмістя Теши виготовляють справжні дерев'яні скульптури завбільшки з людину на різну тематику, і таких майстерень десять у цьому місті. Найстарша з – Кане Kwei Carpentry Workshop. Саме її господареві, Сету Кані Квею, приписують винахід фантастичних трун, які мовою га – одного з основних народів, що населяють Гану – називаються Abebu adekai, тобто «ящики з прислів'ями». В Гані поховання не трагедія, а свято в тому випадку, якщо оракул напрозорив, що душа покійного йде у кращий світ, – тому люди святкують, ховають у ефектно вирізьблених трунах.

У Гані існує традиція: якщо ти король чи воїн, тебе можуть поховати в цій труні. Щодо тематики, якщо людина була президентом, начальником чи воїном таких ховають у труні, форма, яка має вигляд лева, якщо людині вищими силами судилося бути таксистом, простим водієм, для них роблять труну у формі вантажівки чи навіть таксі. Існує безліч тем для сюжетів труни. Кожна труна є індивідуальною, не за розміром, а за змістом, укладеним у сюжет труни. Виявлення у ній рис, характеру людини чи стилю її життя відображається у формі труни. Наприклад, труна «півня» виготовлена для одного з вождів міста Аккри. Півень символізує вісника нового дня, він ніби сповіщає людей про те, що прийшов ранок нового дня. Так само і вождь – ніхто не може побачити сонце раніше за нього.

Сама лише різноманітність та краса таких трун, змушує забути працівника, різьбярка, столяра та дизайнера на додачу власника майстерні на ім'я Hello. Його так і кличуть «Hello, той хто виготовляє труни». Він каже, що родичі самі замовляють труну, яка їм потрібна, для поховання небіжчика. Hello зі своєю командою за замовленням самі роблять ескізи та надають їй реалістичнішої форми. Для виготовлення жіночих трун найкраще підходить деревина дерева *vava*, дуже популярного в тропічній Африці. Вона м'яка, легка в обробці, без скалок і смол, і сьогодні її також використовують для обробки сауни. На експорт йдуть труни з більш дорогих, твердих порід – лімби (таке дерево у виробництві гітар використовує компанія Gibson) і африканського махагона. Робота над кожним замовленням займає приблизно декілька тижнів, а вартість становить річну зарплату середньостатистичного річного заробітку ганця. Родичів такі витрати не лякають, вони скидаються коштами разом, і взагалі поховання у такій труні означає найглибшу пошану та повагу до померлого та сподівання на його високий статус в потойбічному світі. Ганці вважають, що земне життя закінчується, і людина відправляється в інший світ. І це важливо, на якому човні вона вирушить подорожувати по потойбіччю. В залежності від цього складеться його життя там. Чим яскравіше, пишніше, красивіше корабель, тим кращим буде його статус на небесах. Найпопулярніші варіанти які замовляють: краб, слон, равлик, тунець, корова, церква, ананас, кулемет, гітара, ложка, мікрофон, фортепіано, автобус, судійський свисток, пляшка Кока-Коли, «Тойота Королла».

Безумовно, цей витвір ритуального мистецтва – справжній африканський фолк-арт, котрий протягом декількох десятиріч років експонується світовими галереями мистецтв Це неймовірна рідкість для нашого часу і знахідка для дизайнера.